FAMILJEBAKGRUND AVGÖR STRATEGI FÖR HÖGRE STUDIER

Föräldrars socioekonomiska position har stor påverkan på hur man som student använder högskolan, visar forskning från Uppsala universitet. Studenter med högutbildade föräldrar använder högskolan friare och tar flera uppehåll. Studenter vars föräldrar har lägre utbildningsnivå börjar senare och läser utbildningen koncentrerat utan pauser.

Det har gjorts många studier om varför studenter inte tar examen, byter utbildning eller låter den ta mycket lång tid, men oftast har forskningens utgångspunkt varit lärosätenas behov. De behöver kontrollera vad som händer med studieplatserna eftersom det är avgörande för institutionernas resursplanering och ekonomi och därför fokuserar de undersökningar som gjorts oftast på misslyckanden hos antingen studenterna eller hos institutionerna.

Den nya forskningsstudien vill skapa kunskap om den naturliga variationen i högskolestudenters studiemönster rent allmänt för att därefter kunna se på särskilda studiebanor, och avbrutna sådana. Genom att analysera och kombinera registerdata har studien kartlagt nästan 16 000 studenters väg genom högskolestudier på arkitekt-, civilingenjörs-, sjuksköterske-, socionom-, jurist-, läkar-, och psykologprogrammen med början läsåret 2001/02.

Studenternas väg genom utbildningen kunde kategoriseras i två huvudtyper, sammanhållet intensivt studiemönster eller utspritt extensivt studiemönster. Till dessa mönster hör två ytterligare dimensioner, hög och låg effektivitet samt grad av examensbenägenhet.

Det visar sig att studenternas bakgrund spelar stor roll för hur studieåren genomförs. Vilka utbildningsstrategier som de använde hade samband med föräldrarnas utbildningsnivå, ekonomi och sociala status. Studiemönstren var också beroende av typ av utbildningsprogram och lärosäte samt av kön, gymnasiebetyg, studier på Komvux, inkomst, studenters och föräldrars födelseland samt föräldrars yrkessektor.

Studenter vars föräldrar hade låg utbildningsnivå påbörjade högskolestudier senare, hade ofta egen familj och läste sin utbildning koncentrerat inom ett utbildningsområde utan pauser. Att komma från socioekonomisk arbetarklass kunde också kopplas till hög effektivitet, det vill säga man klarade kurserna snabbt. Att till exempel inte ta studielån och istället arbeta mycket vid sidan av studierna ledde dock till låg effektivitet. Studenter vars föräldrar hade hög utbildningsnivå använde högskolan friare och mer, dvs. de valde längre utbildningar, men tog också pauser över både en och flera terminer från den utbildning de var antagna på och rörde sig över flera utbildningsområden.

– Resultaten från denna studie stärker uppfattningen om att föräldrars utbildningsnivå och socioekonomiska positioner är mycket styrande för hur man väljer i högre utbildning och på vilket sätt man använder högskolan, säger Carina Carlhed.

En annan aspekt som studien lyfter fram är examensbenägenheten. Bland de som kom från hem i en hög socioekonomisk klass och gjorde fler än två pauser under utbildningen sjönk andelen som tog examen tydligt. Studenter med bakgrund i lägre socio-ekonomiska klasser läste kurserna effektivt, men det var ändå förhållandevis många som inte fortsatte ända fram till examen. Något som behöver forskas mer på.

– Socioekonomisk arbetarklass, familjeansvar och att ha föräldrar som immigrerat bidrar till en svagare examensbenägenhet, men inom dessa grupper uppvisas även hög effektivitet i att klara de kurser man registrerar sig på. Frågan om varför man inte går vidare till examen kvarstår att besvara och kräver andra forskningsdata än vad studien haft tillgång till, säger Carina Carlhed.

Projekt: Grusade förhoppningar eller lyckade nyorienteringar? Högskolestudenters ändrade studieplaner och avhopp inom högre utbildning 1977–2007.

Det sociala rummet av utbildningsstrategier

Carina Carlhed
Uppsala universitet

Nyckelord: Högskolestudenter, studiemönster, effektivitet, avhopp, social bakgrund, yrkesprogram

Mål

Ett övergripande mål för projektet ”Grusade förhoppningar eller lyckade nyorienteringar. Högskolestuderandes ändrade studieplaner och avhopp inom högre utbildning 1977 – 2007” har varit att undersöka mönster i högskolestuderandes studievägar. Fokus har varit på ett antal yrkesprogram och de studenter som ändrar inriktning eller avbryter sina högskolestudier i förtid. Ett viktigt område att undersöka har varit studiemönstrens karaktär och frekvens, dvs. hur vanligt det är med olika typer av kursändringar och avhopp inom olika yrkesutbildningar samt hur dessa kan relateras till studenter med olika bakgrund eller andra strukturella faktorer. I tre delstudier har projektets mål brutits ned till följande delmål: 1) att få kunskap om antagningsmönster, effektivitet och genomströmning inom ett knippe svenska yrkesprogram samt hur dessa mönster kan relateras till studenters sociala, ekonomiska och kulturella resurser; 2) att få kunskap om såväl riskfaktorer som skyddande faktorer avseende studieavbrott inom lärarutbildning samt om studenters perspektiv på att vara eftersläntrare och slutligen 3) att kritiskt undersöka hur statistik om avhopp och genomströmning är uppbyggd och om vad som händer med den vetenskapliga kunskapsproduktionen inom forskningsområdet kring genomströmning och avhopp inom högre utbildning när forskare använder internationell statistik som skapats i uppföljningssyfte för europeisk politik. I denna rapport fokuseras resultat från den första delstudien.

Resultat i korthet

- Högskolestudenters studiemönster skiljer sig åt i intensitet, effektivitet och genomförande. Två huvudtyper har identifierats: ett sammanhållet intensivt studiemönster respektive ett utspritt extensivt studiemönster. Till dessa mönster hör två ytterligare dimensioner rörande hög och låg effektivitet samt grad av examensbenägenhet.
- Studiemönstren var främst beroende av; typ av utbildningsprogram och lärosäte samt av föräldrars socioekonomiska status och utbildningsnivå. Andra viktiga faktorer var kön, gymnasiebetyg, deltagande i studier på Komvux, inkomst, studenters och föräldrars födelseland samt föräldrars yrkessektor.
- Studenter vars föräldrar har låg utbildningsnivå börjar högskolestudier senare, har ofta egen familj och läser sin utbildning koncentrerat inom ett utbildningsområde utan pauser – ett så kallat sammanhållet intensivt studiemönster.
- Studenter vars föräldrar har hög utbildningsnivå använder högskolan friare och mer, dvs. de väljer längre utbildningar, men tar också pauser över både en och flera terminer från den utbildning man är antagen på och rör sig över flera utbildningsområden. Denna utbildningsstrategi kallas ett utspritt och extensivt studiemönster. Detta mönster är också vanligare hos studenter som påbörjar högskolestudier tidigt och som har höga eller medelhöga betyg.

Bakgrund

En vanlig utgångspunkt är ofta att se avhopp och kursändringar som att något blir fel, som t.ex. vara icke-infriade förväntningar, mötet med den akademiska kulturen, det konkreta innehållet i högskoleutbildningen, misslyckanden avseende studieprestation, förändrade ekonomiska förutsättningar eller rent av ohälsa på det personliga planet. En annan utgångspunkt innebär att man ser avhopp och kursändringar som något positivt, studenten kanske blir övertygad om att det finns en bättre tillvaro utanför högskolan, eller med en annan inriktning på sin utbildning. Ett oväntat och smickrande jobberbjudande kan troligtvis utgöra en anledning till att man avbryter sina studier eller att man äntligen kommer in på den utbildning man länge sökt in på. Det finns följaktligen många skäl till varför studenter hoppar av eller förändrar inriktning på sina studier och det är långt ifrån alla avhopp som beror på misslyckanden. Avhoppen kan också differentieras på olika sätt, dels avseende tidsaspekten, när avhoppet sker och om det är definitivt eller inte. Studieuppehåll kan innebära att studenten tar

"paus" i studierna och återupptar sina studier efter en tid men kan därmed också räknas som en kursändring om studenten byter inriktning. Avhopp kan ske i början av studierna likväl som i slutet av sin utbildning, dvs. man slutar utan att ta ut sin examen.

I forskningslitteraturen kring studieavbrott från högre utbildning finns en rad olika begrepp som t.ex. dropouts, retention rate, completion rate or student non-completion eller transfer (Yorke and Longden 2004, Hovdhaugen 2011; 2012). Att forskningsfältet överhuvudtaget finns beror till stor del på att de som engagerat sig i dessa frågor ofta har en yrkesbakgrund inom universitets- eller collegevärlden. Därför har också en stor del av studierna som publicerats mer eller mindre ett institutionsperspektiv, som kommit ur behovet att kontrollera logiken bakom övergivna studieplatser, som utmanar institutionernas resursplanering och ekonomi. Det handlar ofta om studier och uppföljningar som följer ett tema, som fokuserar misslyckanden hos antingen studenterna eller hos institutionerna (Yorke and Longden 2004, Quinn, 2004; 2013; Quinn et al 2005). Det innebär ofta en snäv syn på universitetsstudier och på studieframgång. För att bryta den vanliga uppfattningen om misslyckanden som bakgrund till avhopp och kursändringar har det varit viktigt att skapa kunskap om den naturliga variationen i högskolestudenters studiemönster rent allmänt för att därefter kunna se på särskilda studiebanor, och avbrutna sådana. En annan viktig aspekt av forskningsarbetet har varit att kritiskt granska vad ligger bakom statistiken samt hur jämförelser mellan olika slags internationella kvantitativa data låter sig göras.

Genomförande och metod

Projektet har genomförts i form av tre delstudier, varav den första är det tyngsta bidraget:

1) Det sociala rummet av utbildningsstrategier. En analys av svenska studenters antagningsmönster, effektivitet och genomströmning inom yrkesprogram (Carlhed 2016a, 2015b, 2014a, 2013, 2011).
2) Vid den normala studietaktens utkanter – en fallstudie av eftersläntrare inom lärarutbildning (Carlhed, submitted, 2015a, 2015b, 2014b)
3) Strävandet efter internationella och komparativa mått på avhopp och genomströmning inom högre utbildning – konsekvenser för vetenskaplig kunskapsproduktion (Carlhed, 2016b, 2016c).

I denna rapport redovisas enbart resultatet från den första delstudien. Resultat från de övriga delstudierna redovisas i de publikationer som angetts ovan.

Tillvägagångssätt i delstudien ”Det sociala rummet av utbildningsstrategier”

I studien har 7 yrkesutbildningar har uppmärksammats särskilt från läsåret 2001/02 nämligen arkitekt-, civilingenjörs-, sjuksköterske-, socionom-, jurist-, läkar-, och psykologprogrammen. Data är avidentifierad individbaserad statistik från SCB, som har sammanställts och kombinerats i nya variabler. Totalt rör det sig om 15 918 studenter som ingick i studien, vilket är en totalundersökning av de studenter som var antagna till dessa program under detta läsår. Aktuella register var Högskoleregistret, Registret över totalbefolkningen, Folk- och bostadsräkningarna 1960-1990, Longitudinell Integrationsdatabas för Sjukförsäkrings- och Arbetsmarknadsstudier 1990-2007. Teoretiska verktyg har hämtats från utbildningssociologisk teori med tyngdpunkt i Pierre Bourdieus begrepp socialt rum och kulturellt kapital (Bourdieu 1989). Analystekniken hör till geometrisk dataanalys där en särskild teknik har använts, nämligen specifik multipel korrespondensanalys (Le Roux & Rouanet, 2009) som möjliggör analyser och åskådliggörande av vilka typer av utbildningsstrategier det kan finns bland studenter och hur olika egenskaper hos studenterna kan kopplas till de olika utbildningsstrategierna.

Det sociala rummet av utbildningsstrategier

Studiemönstren analyserades fram utifrån program- och kursregistreringar, deras frekvens, täthet och utbildningsområde samt effektivitet i termer av förvärvad andel poäng av de man registrerat sig för samt examensbenägenhet.

Resultat och diskussion

Sammanhållet intensivt studiemönster

Detta studiemönster präglas av ett lägre antal registreringar totalt sett, (dvs. registreringar både inom det aktuella programmet och av sådana som låg utanför programmet), samt att registreringarna låg tätt, vilket innebär att man läser alla kurser utan pauser/terminsuppehåll och inom ett och samma utbildningsområde. Studiemönstret förekommer mest på högskolor och där studenterna till stor del utgörs av äldre studenter som lever i familjer med barn under 18 år (ca 36-40 %) jämfört med de andra programmen (ca.11-20 %). Inom de undersökta programmen, som nämndes ovan var det sammanhållna intensiva studiemönstret knutet till Sjuksköterske- och Socionomprogrammen, som till stor del är kvinnodominerade. Att läsa kort och intensivt är starkt relaterat till en lägre socioekonomisk bakgrund, tidigare Komvuxstudier och till en låg utbildningsnivå hos föräldrarna. I analysen framgår det dock en ansamling av statistiska kategorier som man kan kalla ”övrigt” inom den socioekonomiska klassificeringen eller ”ingen info”. Det gäller för information om studenters och föräldrarnas födelseland, gymnasiebetyg samt föräldrars utbildningsnivå och socioekonomiska status, vilket helt enkelt betyder att informationen saknas i de nationella statistiska registren. Anledningen till det kan vara att det dels handlar om att studenten själv migrerat till Sverige eller att föräldrarna gjort det.

Resultaten visar således att studenter med låg andel av nedärvt och förvärvat utbildningskapital (föräldrars utbildningsnivå och egna gymnasiebetyg) ogärna lämnar hemorten för universitetsstudier utan väljer ett regionalt lärosäte som t.ex. en högskola som finns i närheten av deras hemort. Liknande slutsatser finns också i internationella sammanhang (Christie 2007, Pugsley 2004). Det till synes dominerande valet av regionala lärosäten kan också förstås i relation till den höga andelen äldre nybörjarstudenter som återfinns bland de som tillämpar detta studiemönster. Studier som undersökt inträdet till högre utbildning bland kvinnor med arbetarklassbakgrund visar att stora hinder utgörs av familjeansvar (Redmond 2010). Det finns med andra ord en kulturell förväntan för ett medeklasspar att ansvaret för familj och hem är mer jämställt och att båda antas kunna få ut studietid och tid för sig själv. Ett flertal studier vittnar om självklarheten för medelklassens barn att investera i en högskoleutbildning men för arbetarklassdöttrarna är det istället ett riskabelt projekt i många avseenden och särskilt om man är ensamstående förälder (Reay 2003; Archer, Hutchings & Ross 2002). Förutom studie- och försörjningsbördornas tyngd finns även en risk för att man misslyckas, speciellt om man upplever att det inte finns någon i närheten man kan fråga till råds om det strular till sig. I tillägg till detta kan detta försök till att häva sig upp i den sociala ordningen genom en klassresa ses som fåfängt i arbetarklasskulturen och på så sätt kan fallet bli extra hårt om man inte når ända fram (Byrom & Lightfoot 2013; Bathmaker, Ingram & Waller 2013). Det finns ytterligare svårigheter för studenter som inte kommer från studievana hem. Flera studier visar att universitetsmiljön med det stora antalet studenter och campusområden och den egna känslan av tillhörighet är svår att få till. Att flytta från sin hemstad, familj och vänner är ett stort steg för många icke-traditionella studenter och man upplever mötet universitetsmiljön och den elitistiska, akademiska kulturen som fientlig och främmande (Reay, David & Ball 2005; Byrom & Lightfoot 2013). Det sammanhållna intensiva studiemönstret kan förstås i ljuset av vilka studenter som tillämpar detta mönster i störst utsträckning. I studiens resultat blir det sammanhållna intensiva studiemönstret signifikant för döttrar till föräldrar med låg utbildningsnivå och med låg socioekonomisk status.

Utspritt extensivt studiemönster

Studenter vars föräldrar har hög utbildningsnivå använder högskolan friare och mer, dvs. de väljer längre utbildningar, men tar också pauser över både en och flera terminer från den utbildning man är antagen på och rör sig över flera utbildningsområden. Denna utbildningsstrategi kallas *ett utspritt och extensivt studiemönster*. Detta mönster är också vanligare hos studenter som påbörjar högskolestudier tidigt och som har höga eller medelhöga betyg. Studenterna är yngre vid inträdet till utbildningen och det är företrädesvis universitet och inte högskolor som är relaterat till studiemönstret. De utbildningsprogram som relateras till detta sätt att använda högskolan är Civilingenjörsprogrammet, Juristprogrammet, Arkitektprogrammet, Läkarprogrammet samt Psykologprogrammet som ju också i hög grad återfinns vid universitet. Dessa studenter är i hög grad ensamstående utan barn (65-74 %). Deras andel av utbildningskapital är högre med föräldrar som har forskarutbildning och längre högskoleutbildningar samt egna högre gymnasiebetyg. Föräldrarnas socioekonomiska index är mer utspritt efter medel- och högre klass och entreprenörer. De yrkessektorer som är

mest olika dem som associerades med det sammanhållna intensiva studiemönstret är offentlig administration, hälso- sjukvården och landsting. I analyserna har de två huvudstudiemönstren kombinerats med *effektivitet* (dvs. att examineras för de poäng man registrerar sig för) samt *examensbenägenhet*. Tabell 1 och 2 visar de två varianterna av studiemönster i kombination med hög och låg *effektivitet* (tabell 1) samt grad av stark och svag *examensbenägenhet* (tabell 2).

Tabell 1. De två huvudstudiemönstren i kombination med låg och hög effektivitet.

Sammanhållet intensivt studiemönster Studenter >31 år, familjeansvar med barn, inga pauser i utbildning, 2-9 terminers studier totalt, studier på högskola, studier inom ett vetenskapsområde	
... i kombination med låg effektivitet *0-50 % av kursregistreringarnas poäng fullgörs* Studenter 25-30 år samt >31 år En extra programregistrering Hög inkomst från arbete/hög andel studiemedel Hög inkomst från arbete/låg andel studiemedel Små regionala högskolor* Låga gymnasiebetyg eller information om gymnasiebetyg saknas Komvuxstudier Föräldrar med lägre utbildningsnivå eller att sådan information saknas* Ej klassificerbar socioekonomisk klass* Avsaknad av information om föräldrars födelseland/region Studenternas födelseland/regioner är Syd- och Centralamerika Sjuksköterskeprogrammet, Socionomprogrammet* Kvinnor	*... i kombination med hög effektivitet* *76-90 % av kursregistreringarnas poäng fullgörs* 10-11 terminers studier Studenter med okänt födelseland Örebro universitet, Växjö universitet, Sophiahemmet högskola, Mitthögskolan, Högskolan Väst* Socioekonomisk arbetarklass
Utspritt extensivt studiemönster Studenter 20–24 år, >15–20 terminers studier, > 2 pauser under programstudierna, rör sig över fler än 4 vetenskapsområden	
...i kombination med låg effektivitet *0-50 % av kursregistreringarnas poäng fullgörs* Gjort högskoleprovet fler än 4 ggr Låg inkomst arbete/ låg andel studiemedel Föräldrar som är födda i USA, Australien, Nya Zeeland och Syd- och Centralamerika, Karibien eller Afrika Studenter födda i USA, Australien, Nya Zeeland och Asien Psykologprogrammet, Läkarprogrammet, Arkitektprogrammet SLU, Umeå, Stockholms universitet, Uppsala Universitet*	*...i kombination med hög effektivitet* *76-90 % av kursregistreringarnas poäng fullgörs* Studenter <=19 år Hög studiemedelsinkomst/låg arbetsinkomst Höga gymnasiebetyg Studenter ur lägre medelklass, medelklass och entreprenörernas barn** Föräldrar med hög utbildningsnivå* Föräldrar som är födda i Asien Civilingenjörsprogrammet, Juristprogrammet* Män KTH, Chalmers, Luleå Tekniska Universitet, Lund, Linköping*

Avseende *låg effektivitet* (dvs. att mindre än hälften av kurspoängen man registrerat sig för inte examineras) hos de studenter som läser kort men intensivt kan tolkas som en svårighet att klara sina studier (tabell 1). Det gäller studenter som kommer från studieovana hem, som kompletterat sina betyg på Komvux och som påbörjar sina högskolestudier senare. Resultaten talar också för att det finns migrationsfaktorer inblandade då information om föräldrarnas födelseland, socioekonomisk klass eller utbildning tycks saknas i den offentliga statistiken. Det sammanhållna intensiva studiemönstret är knutet till kortare högskoleutbildningar som Sjuksköterskeprogrammet och Socionomprogrammet som domineras av kvinnor. Men om detta studiemönster kombineras med en *hög effektivitet* framträder studenter från socioekonomisk arbetsklass samt studenter med okänt födelseland vilket kan tolkas att studenterna själva invandrat till Sverige och att dessa studenter lyckas bra i sina kursprestationer.

Ser vi till det utspridda extensiva studiemönstret i kombination med *låg effektivitet* framträder de längre programmen samt studenter födda i anglosaxiska eller asiatiska regioner. Den låga andelen arbetsinkomst och studiemedelsinkomst kan peka på att man antingen bor hemma eller har någon form av stipendium som inte registreras som inkomst i statistiken. Att läsa längre program, fler kurser och utspritt i tiden och samtidigt presterar sina kurspoäng (*hög effektivitet*) karaktäriseras av de yngre studenterna, med hög andel studiemedelinkomst och höga gymnasiebetyg. Här hittar vi också påverkan från föräldrar med hög utbildning och högre socioekonomiska positioner i samhället. Här utmärker sig framförallt Civilingenjörsprogrammet, de tekniska universiteten med en manlig dominans.

Om man istället kombinerar *stark examensbenägenhet* med det sammanhållna intensiva studiemönstret får man vad man kan kalla standardiserade studiemönster eller mönsterstudenter (tabell 2). Typiska studenter är kvinnor som startat lite senare på högskolan och som läser yrkesprogram via regionala högskolor eller via lärosäten specialiserade på vård. De har studerat på Komvux och har ofta sökt och påbörjat ett andra program innan antagningen på det program som de var antagna på när de ingick i studien. De tar examen inom ett år efter den senaste registreringen på programmet. Deras föräldrar har låga utbildningsnivåer och från socioekonomisk arbetarklass. De finansierar sina studier genom höga andelar studiemedel och inkomst av arbete.

Tabell 2. De två huvudstudiemönstren i kombination med stark och svag examensbenägenhet.

Sammanhållet intensivt studiemönster Studenter >31 år, familjeansvar med barn, inga pauser i utbildning, 2-9 terminers studier totalt, studier på högskola, studier inom ett vetenskapsområde	
... kombination med stark examensbenägenhet	*...i kombination med svag examensbenägenhet*
Tar examen inom 1 år från den sista programregistreringen Studenter 25-30 år extra programregistrering Sjuksköterskeprogrammet Små regionala högskolor eller specialiserade på vård, Göteborgs universitet eller Karolinska Institutet* Komvuxstudier Föräldrar med lägre utbildningsnivå eller att sådan information saknas Hög inkomst från arbete/hög andel studiemedel Socioekonomisk arbetarklass Kvinnor*	Studenter >31 år Familjeansvar med barn Hög inkomst från arbete/låg andel studiemedel Låga gymnasiebetyg eller information om gymnasiebetyg saknas Ej klassificerbar socioekonomisk klass Avsaknad av information om föräldrars födelseland/region Föräldrar som är födda i Afrika, Östeuropa samt övriga Asien Studenternas födelseland/regioner är Syd- och Centralamerika, Östeuropa, övriga Asien och övriga Europa Studenter med okänt födelseland Örebro universitet, Karlstads universitet*
Utspritt extensivt studiemönster Studenter 20–24 år, >15–20 terminers studier, > 2 pauser under programstudierna, rör sig över fler än 4 vetenskapsområden	
...i kombination med stark examensbenägenhet	*...i kombination med svag examensbenägenhet*
Studenter 20–24 år Gjort högskoleprovet fler än 4 ggr Rör sig över 2 vetenskapsområden Singel utan barn Psykologprogrammet, Läkarprogrammet, Studenter ur högre klass, lägre medelklass, medelklass och entreprenörernas barn Umeå universitet, Linköpings universitet	Ingen examen Studenter <=19 år Rör sig över 4 eller fler vetenskapsområden Fler än 2 pauser under programstudierna Arkitektprogrammet, Civilingenjörsprogrammet, Juristprogrammet Män* Hög studiemedelsinkomst/låg arbetsinkomst Höga gymnasiebetyg Föräldrar med hög utbildningsnivå Föräldrar som är födda i Afrika, Syd- och Centralamerika, Södra/centrala Asien samt övriga Asien Studenter födda i södra/centrala Asien, USA, Australien och Nya Zeeland KTH, Chalmers, Luleå Tekniska Universitet, Uppsala universitet, Stockholms universitet samt Lunds universitet*

Då en *stark examensbenägenhet* kombineras med det utspridda extensiva studiemönstret kan man tolka detta som livslångt lärande- och/eller att man byter inriktning i sina studier. Här återfinns studenter från t.ex. medicin och psykologi, studenter som gjort Högskoleprovet mer än 4 gånger, är mellan 20-24 år och singel när de antas. De rör sig över flera utbildningsområden (t.ex. kombination av studier i humaniora och medicin) och läser extra fristående kurser utöver sitt program. Föräldrars utbildningsnivå är hög men här återfinns även studenter från socioekonomiska grupper som medelklass och entreprenörer.

En *svagare examensbenägenhet* i kombination med det sammanhållna intensiva studiemönstret tyder på tidiga avhopp hos något äldre nybörjarstudenter med familjeansvar. Deras föräldrar har låga nivåer av utbildning och information om deras betyg saknas i den offentliga statistiken. När det gäller socioekonomisk indelning återfinns här en betydande andel av ej klassificerbara sysselsättningar och yrkessektorer så som ”övrigt”, ”icke-specificerade” eller ”andra organisationer”. Med andra ord knyts de tidiga avhoppen till studenter vars föräldrar

inte kan klassificeras i specifika yrkessektorer eller socioekonomisk indelning. Det innebär att deras föräldrars sysselsättning kan knytas till sjukskrivning, förtidspension och liknande. Det finns även tecken på att studiemönstret kan knytas till migrationsfaktorer då vissa geografiska regioner kan knytas till föräldrarnas födelseland eller att information om detta saknas i stor utsträckning. Studenternas födelseland är kopplade till regioner som Afrika, Östeuropa samt övriga Asien. Deras inkomster ser ut att komma från arbete och låga nivåer av studiemedel.

Ser vi till det utspridda extensiva studiemönstret i kombination med en *svag examensbenägenhet* talar resultaten för att detta tyder på sena avhopp i program som arkitekt-, jurist- och civilingenjörsprogrammen i Stockholm, Lund och Uppsala. Dessa studenter är de yngsta i kohorten, flest män och som ej tagit Högskoleprovet alls. Här återfinns frekventa pauser i studiemönstret och då ofta ett års långa pauser och deras registreringar återfinns i flera olika vetenskapsområden. Deras föräldrar är i hög grad välutbildade med långa högskoleutbildningar och utbildning på forskarnivå och föräldrars yrkessektorer har stor spridning.

Resultaten från denna studie stärker uppfattningen om att föräldrars utbildningsnivå och socioekonomiska positioner är mycket styrande för hur man väljer i högre utbildning och på vilket sätt man använder högskolan. Familjeansvar och att ha föräldrar som immigrerat bidrar till en svagare examensbenägenhet men studenter som inte är födda i Sverige samt studenter från socioekonomisk arbetarklass visar samtidigt på en hög effektivitet i att klara de kurser man registrerar sig på. Frågan om varför man inte går vidare till examen kvarstår att besvara och kräver andra forskningsdata än vad studien haft tillgång till.

Referenser

Archer, L., Hutchings, M., & Ross, A. (2002). *Higher education and social class: issues of inclusion and exclusion*. London: London Routledge Falmer.

Bathmaker, A-M., Ingram, N. & Waller, R. (2013). Higher education, social class and the mobilization of capitals: recognizing and playing the game. *British Journal of Sociology of Education*, 34(56), 723–743.

Bourdieu, P. (1989). Social Space and Symbolic Power. *Sociological Theory*, 7(1), 14–25.

Byrom, T., & Lightfoot, N. (2013). Interrupted trajectories: the impact of academic failure on the social mobility of working class students. *British Journal of Sociology of Education*, 34(5–6), 812–828.

Carlhed, C. (2011). *Graveled Expectations or Successful Reorientations? Switchers and Dropouts in Higher Education in Sweden 1977-2007.* 9th Annual Conference Hawaii International Conference on Education, January 4-7, 2011, Honolulu.

Carlhed, C. (2013), *Exploring pathways in university education - study patterns among students in undergraduate programs with professional qualifications*. Presented at the conference Gender and Education. Compelling Diversities, Educational Intersections: Policy, Practice, Parity, Tuesday 23 to Friday 26 April 2013, The Weeks Centre for Social and Policy Research at London South Bank University

Carlhed, C. (2014a), *Exploring pathways in university education*. Presented at the conference Nordic Fields of Higher Education, Wednesday 8th to Thursday 9th 2014, NIFU, Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning, Oslo, Norway.

Carlhed, C. (2014b), *Dropouts and pursuers from the teacher programs – a local study*. Presented at the conference Nordic Fields of Higher Education, Wednesday 8th to Thursday 9th 2014, NIFU, Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning, Oslo, Norway.

Carlhed, C. (2015a). *Vid den normala studietaktens utkanter: Analyser av studieavbrott på lärarutbildningar vid Uppsala universitet.* Rapporter från Forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi / SEC Research Reports, 54, Uppsala: Uppsala universitet.

Carlhed, C. (2015b). *Pursuers, Dropouts and Transfers - Educational strategies within the Teacher Programmes.* Presented at ECER - European Educational Research Conference 2015 "Education and Transition. Contributions from Educational Research", Corvinus University of Budapest, Hungary, September 7th-11th 2015.

Carlhed, C. (2016a). The Social Space of Educational Strategies: Exploring Patterns of Enrolment, Efficiency and Completion among Swedish Students in Undergraduate Programmes with Professional Qualifications. Epub ahead of print May 25, 2016. *Scandinavian Journal of Educational Research* http://dx.doi.org/10.1080/00313831.2016.1172496

Carlhed, C. (2016b). *Resistances to scientific knowledge production when striving for comparative measurements of dropout and completion in European Higher Education*. Paper presented at ECER 2016 "Leading Education: The Distinct Contributions of Educational Research and Researchers" at University College Dublin, 22-26 August, 2016.

Carlhed, C. (2016c). Resistances to scientific knowledge production of dropout and completion in European Higher Education". Epub ahead of print September 16, 2016 as http://doi.org/10.1177/1474904116667363. *European Educational Research Journal*.

Carlhed, C. (submitted). Measuring continuation and dropout rates among teacher training stragglers. Submitted to *Educational Research and Evaluation*.

Christie, H. (2007). Higher education and spatial (im)mobility: non-traditional students and living at home. *Environment and Planning*, 39, 2445–2463.

Le Roux, B., & Rouanet, H. (2009). *Multiple Correspondence Analysis*, Quantitative Application in the Social Sciences. Sage.

Pugsley, L. (2004). *The University Challenge: Higher Education Markets and Social Stratification*. Cardiff papers in qualitative research Ashgate Publishing, Ltd.

Reay, D. (2003). A Risky Business? Mature Working-class Women Students and Access to Higher Education. *Gender and Education*, 15(3), 301–317.

Reay, D., David, M.E. & Ball, S.J. (2005). *Degrees of choice: social class, race and gender in higher education.* Stoke-on-Trent: Trentham.

Redmond, P. (2010). Outcasts on the inside: Graduates, employability and widening participation. *Tertiary Education and Management*. (12), 119–135.

Quinn, J. (2004): Understanding working-class ´drop-out` from Higher Education through a sociocultural lens: Cultural narratives and local contexts. *International Studies in Sociology of Education*, 14(1), 57–73.

Quinn J, Thomas L., Slack K., Casey L., Thexton, W., & Noble, J. (2005). Rethinking working-class 'drop out' from higher education. Joseph Rowntree Foundation. http://www.jrf.org.uk/knowledge/findings/socialpolicy/0525.asp

Quinn, J. (2013). *Drop-out and Completion in Higher Education in Europe among students from under-represented groups*. Available at: http://ec.europa.eu/education/more-information/doc/neset/higher/report_en.pdf

Yorke, M., & Longden, B. (2004). *Retention and Student Success in Higher Education.* Maidenhead, Open University Press.